

Praha 30. 9. 2010

62

Zpráva o rodičce 2009

Report on mother at childbirth 2009

Souhrn

Úhrnná plodnost žen v tomto roce v České republice stagnuje, v roce 2009 připadlo na jednu ženu během jejího reprodukčního období 1,49 dítěte (1,50 v roce 2008). Těžiště plodnosti se přesouvá do vyšších věkových skupin, nejvyšší specifickou plodnost měly ženy ve věku 25 až 29 let. Nejvíce rodiček mělo středoškolské vzdělání s maturitou a polovina matek byly prvorodičky. Nadále pokračuje nárůst podílu porodů císařským řezem (21,7 %). Většina matek netrpěla v těhotenství závažnějšími komplikacemi.

Summary

Total fertility rate in the CR stagnates in this year; in 2009 it was 1.49 child per one woman during her reproduction period (1.50 in 2008). The heft of fertility is moving to higher age groups, the highest age specific fertility was in age from 25 to 29 years. Most mothers had secondary education and half of mothers were primiparas. There are continuous trends of increasing proportions of Caesarean section deliveries (21.7 %). The major part of mothers did not suffer major complications in pregnancy.

Rostoucí trend úrovně plodnosti započatý historickým minimem z roku 1999 v roce 2009 stagnoval. Úhrnná plodnost dosáhla v tomto roce hodnoty 1,49 (1,50 v roce 2008). Tento ukazatel udává, jaký průměrný počet živě narozených dětí by připadl na jednu ženu během jejího reprodukčního období (15–49 let) za předpokladu, že by specifické plodnosti podle věku zůstaly trvale na nezměněné úrovni daného kalendářního roku. Jde o ukazatel často používaný jak v mezinárodních srovnáních, tak i pro znázornění časového vývoje. Tento vývoj bývá připisován odkládání mateřství do vyššího věku. Mnoho žen dnes zakládá rodinu až po dokončení vzdělávání, vybudování jistého finančního a bytového zázemí, naplnění některých zájmových (např. cestovatelských) cílů, což nebývalo ještě před dvaceti lety obvyklé a ženy začínaly s rozením potomků krátce po 20. roce věku. Současný vzestup plodnosti dokládá, že ženy narozené v silných ročnících 70tých let teprve v poslední době přivádějí své děti na svět.

Nejvyšší plodnost (počet živě narozených dětí ženám v daném věku na tisíc žen v této věkové skupině) měly ženy ve věku 25–29 let, stejně jako v několika předchozích letech. Až do roku 1997 byla nejvyšší plodnost u žen 20 až 24letých. Právě u žen této věkové skupiny došlo k nejprudšímu poklesu plodnosti, který pokračuje i v současné době. Z vývoje plodnosti je patrné, že trend růstu se postupně zpomaluje. Zatímco mezi roky 2007 a 2008 se plodnost žen mezi 30. a 34. rokem ještě zvýšila o 7,5 %, mezi roky 2008 a 2009 to bylo již jen o 0,8 %. Bude-li se u nás opakovat vývoj známý z mnoha zemí západní Evropy, bude časem tato věková skupina žen skupinou s nejvyšší plodností. Také plodnost žen ve věkové skupině 35–39 let se v posledních letech zvyšovala, ale trend

růstu se zpomaluje. Zatímco mezi roky 2007 a 2008 vzrostla plodnost těchto žen o 12,7 %, mezi roky 2008 a 2009 to bylo „jen“ o 5,1 %. Podobný vývoj lze sledovat ve věkové skupině 40–44 let, zatímco mezi roky 2007 a 2008 vzrostla plodnost těchto žen o 14,1 %, mezi roky 2008 a 2009 již pouze o 5,6 %.

Matkám starším 35 let se v roce 2009 v České republice narodilo téměř 14 % dětí (16 380 dětí z celkového počtu 118 348 živě narozených dětí). V Evropském kontextu je ovšem tento podíl stále poměrně nízký. V Nizozemí, Irsku, Finsku, Španělsku a Švýcarsku se rodí okolo 20 % dětí matkám nad 35 let.

První porod prodělala v tomto roce zhruba polovina rodiček (50,4 %), více než třetina matek (34,3 %) rodila podruhé a 15 % rodiček prožívalo třetí či další porod.

Stagnoval, respektive se nepatrně zvýšil, podíl rodiček se základním nebo neukončeným vzděláním (10,2 % v roce 2009 oproti 9,9 % v roce 2008) a naopak pokračoval rostoucí trend v podílu rodiček s vysokoškolským vzděláním (18,2 % v roce 2009 oproti 16,6 % v roce 2008). Obě tyto skupiny představovaly společně více než čtvrtinu všech matek (28,4 %). Největší část tvořily ženy se středoškolským vzděláním s maturitou (40,0 %), kterých ještě v roce 1999 bylo téměř stejně jako středoškolaček bez maturity (24,0 % v roce 2009).

Od konce sedmdesátých let se zvyšují počty dětí narozených mimo manželství, celkové počty narozených se naopak až do roku 2000 snižovaly. Od roku 2000 do roku 2008 sice opět rostly, ale pomaleji než počty narozených mimo manželství. Mezi roky 2008 a 2009 došlo k poklesu v počtu narozených dětí. I nadále tedy pokračuje poměrně rychlý růst podílu narozených mimo manželství. Podíl živě narozených mimo manželství dosáhl v roce 2009 hodnoty 38,8 % (v absolutních počtech se mimo manželství narodilo 45 954 dětí).

Dalším setrvalým trendem posledních let je nárůst podílu porodů císařským řezem. Tímto způsobem proběhlo v roce 2009 celkem 25 114 porodů (21,7 % z celkového počtu porodů). Někteří lékaři jako příčinu nárůstu v médiích uvádějí, že se někde provádějí i císařské řezy na přání rodičky a také se tím lékaři někdy jistí, aby porod dobře dopadl. Na tento postup však panují mezi porodníky velice rozdílné názory.

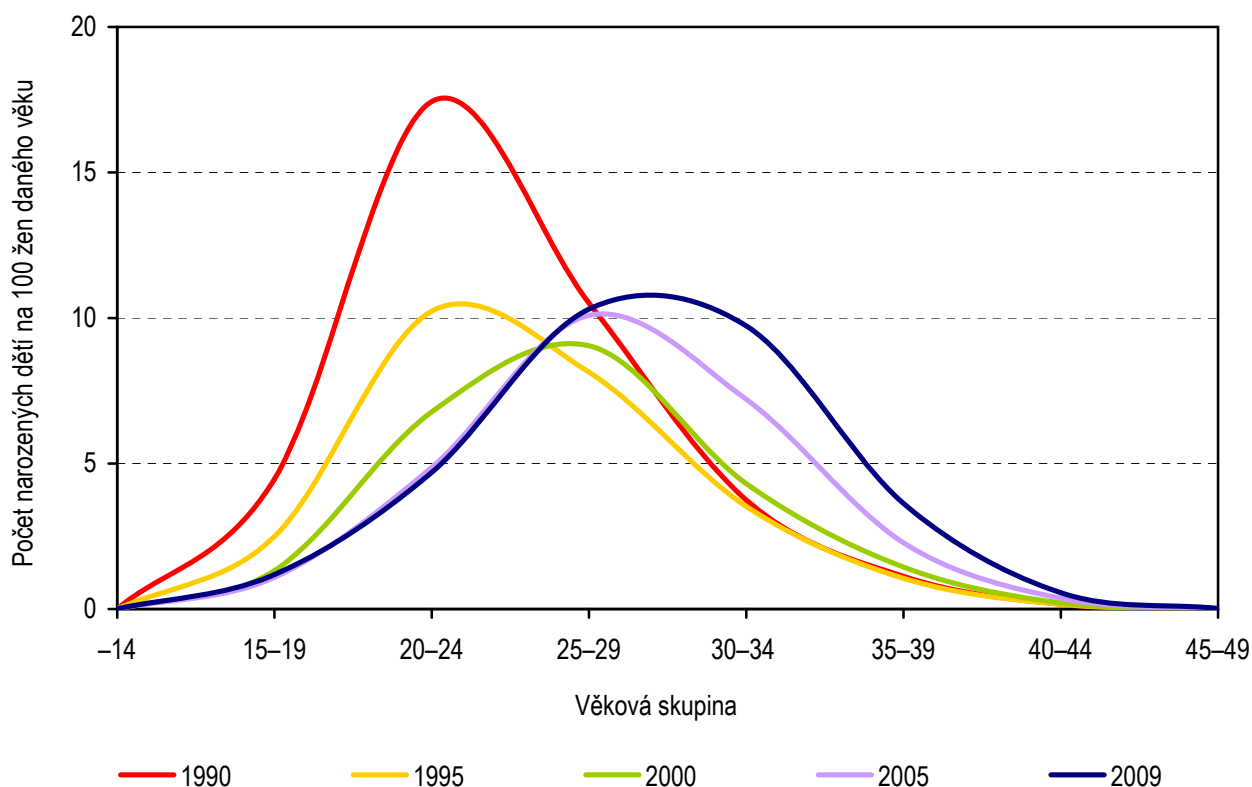
V těhotenství netrpěla žádnou závažnější komplikací velká většina rodiček (88 %). Jako nejčastější komplikace se objevoval hrozící předčasný porod (u 1,9 % rodiček) a gestační hypertenze (u 1,9 %). Mezi porodními komplikacemi byla nejčastější porodní poranění (hráze nebo čípku - u 17,4 % rodiček). Ostatní porodní komplikace byly spíše vzácné (ztráta krve nad 500 ml - u 3,7 %).

V posledních letech zůstává zhruba stejný podíl rodiček (okolo 90 %), kterým jsou při porodu podávány léky. Nejhojněji jsou zastoupena uterotonika (léky k posílení činnosti děložního svalstva), z nichž je nejužívanější hormon oxytocin. Míra užívání jednotlivých skupin léků při porodu se od roku 2000 příliš nemění, kromě podávání antibiotik. Zatímco v roce 2001 dostalo při porodu antibiotika 14 % rodiček, v roce 2009 to bylo již 31,8 % rodiček. Tento vývoj pravděpodobně souvisí také s nárůstem podílu porodů císařským řezem.

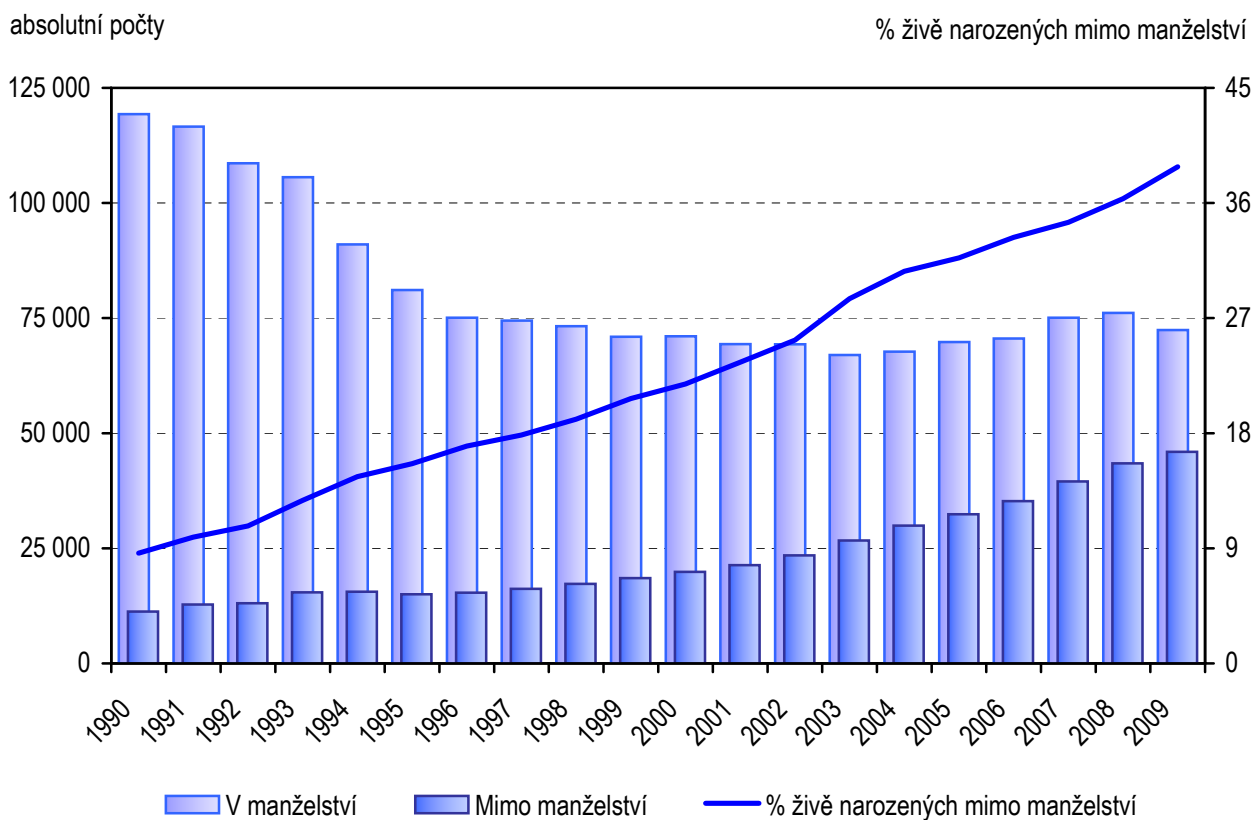
Zdrojem dat pro tuto aktuální informaci je Český statistický úřad a Národní registr rodiček, který je veden v Ústavu zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS ČR). Požadované údaje jsou do registru předávány buď v elektronické podobě podle závazného Datového standardu MZ ČR, nebo v listinné podobě na formuláři „Zpráva o rodičce“.

Vypracovala: Mgr. Jana Wiesnerová

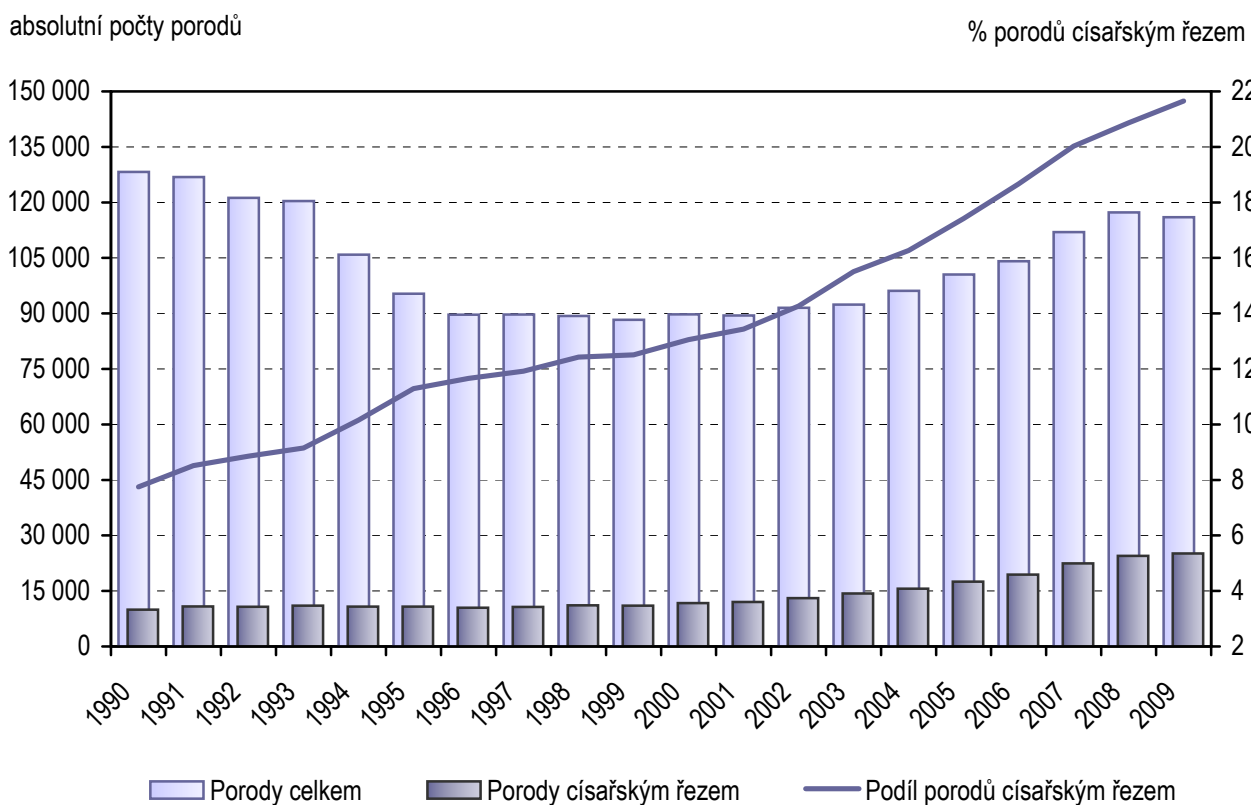
Vývoj specifických plodností podle věku

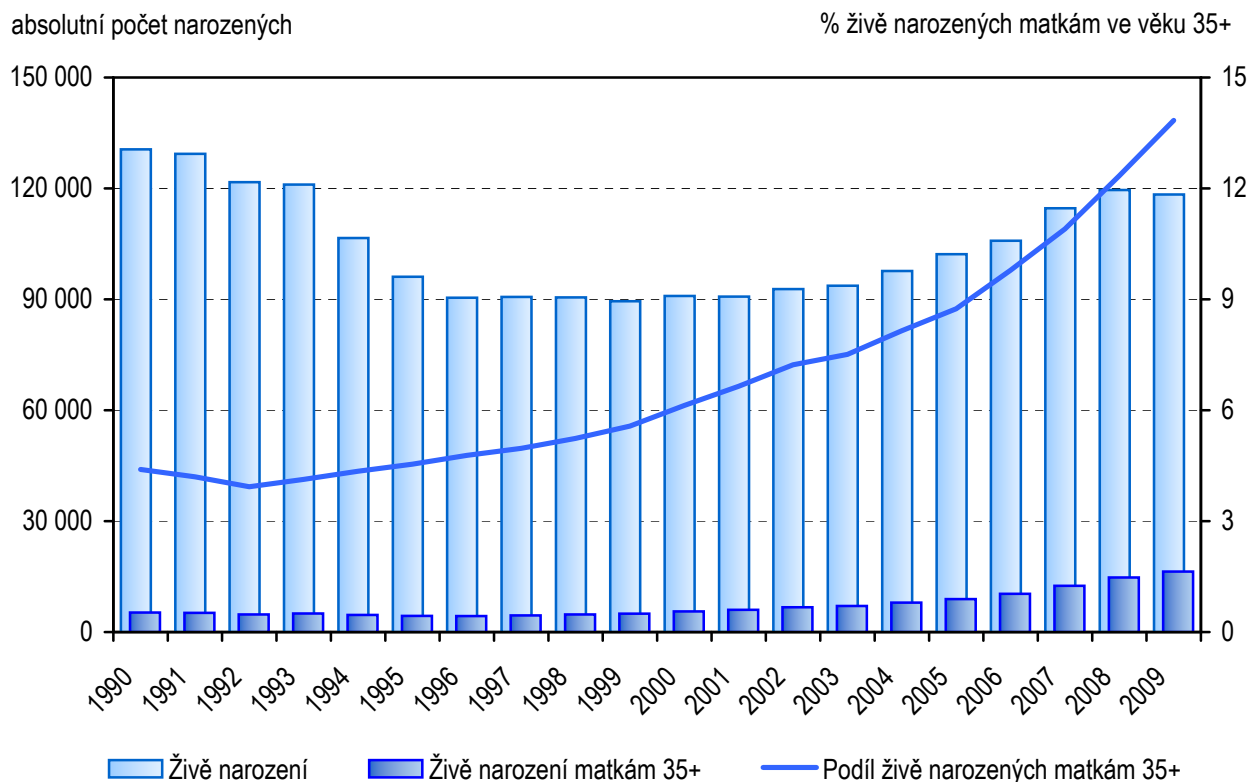
Vývoj počtu živě narozených dětí podle legitimacy

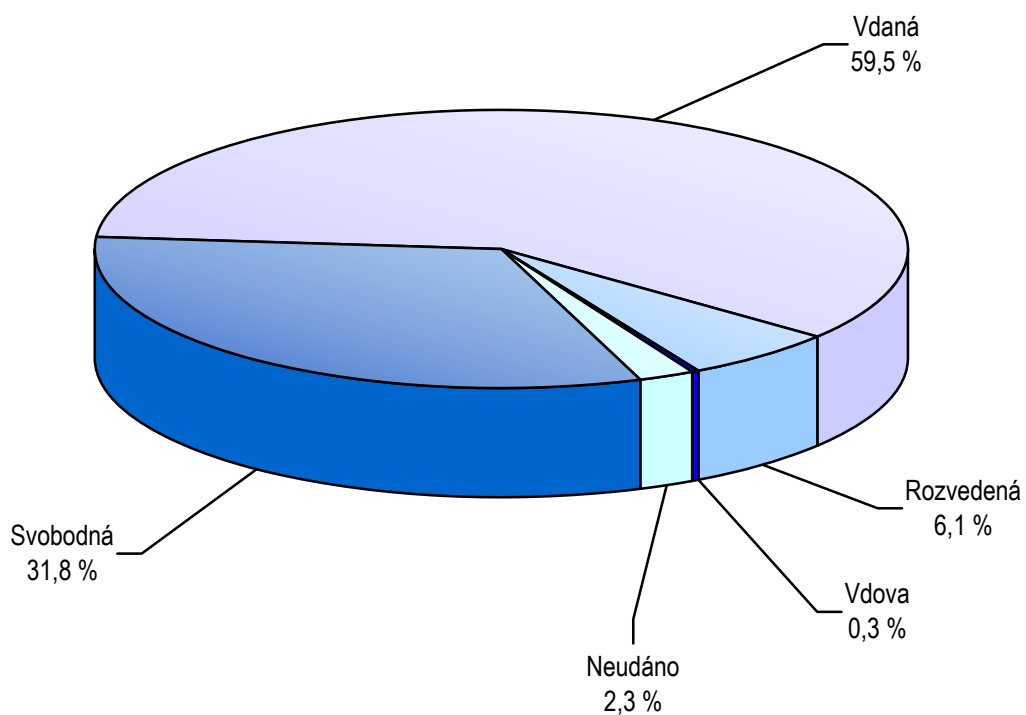
Vývoj počtu porodů, porodů císařským řezem a podílu porodů císařským řezem

Vývoj počtu živě narozených, živě narozených matek ve věku 35+ a podílu živě narozených matek ve věku 35+

Struktura rodiček podle rodinného stavu

Struktura rodiček podle vzdělání

